

33. Biatorbágy, Kukorica-dűlő (Tópark)

(Pest megye) U, R, B, LT, Ró, A, Á

Biatorbágy Törökbálinttal határos részén, az egykori Torbágy területén az M1 autópálya és az M0 autót találkozásánál a Hosszúréti-patak mellett a 2007 nyara óta folyó és 2008-ban januártól novemberig tartó, több hektárra kiterjedő feltárásokon hét különálló régészeti korszak emlékei kerültek elő. A korszakok mindegyike telepként jelentkezett, közülük a késő kelta, a római kori és az avar intenzív formában.

A több lelőhelyként nyilvántartott területről lényegében az derült ki, hogy egyetlen, összefüggő, nagyméretű lelőhely, amelynek egy részét egybenyitva (52 451 m²), egy részét kutatóárokokkal (13 314 m²) lehetett megkutatni. (Az illusztrációt lásd a következő oldalon!)

A középső neolitikus (Kr. e. 6–5. évezred) DVK telep a legkorábbi, több fázissal jelentkezett. A lelőhelyen feltárt településrészlet objektumainak egy része a kerámia leletanyag alapján a klasszikus DVK-fázison túlmutató úgynevezett kottafejes, illetve zselizi időszakra keltezhető, a korszakra jellemző festett kerámiával.

A rézkor időszakára kevés, mintegy tíz objektum tehető, amelyek a kutatott terület szélén helyezkedtek el, így elképzelhető, hogy egy rézkori telep szélét érintette az ásatás.

A kora bronzkor időszakától (Kr. u. 3. évezred közepe) kezdve nagyobb fedettséget találtunk. A Makó-kultúrához tartozó, szórt szerkezetű településrészlet számos objektumát, gödrét tártuk fel. A középső bronzkor is megtalálható a lelőhelyen, illetve a késő bronzkor időszakát (Kr. e. 2. évezred 2. fele) az urnamezős kultúra népének régészeti hagyatéka képviseli. Ezeken kívül néhány – valószínűleg importként értelmezhető – nagyrévi és kisapostagi kultúrákhoz köthető kerámiatöredék is előkerült, de a területen a bronzkort a Makó-kultúra jellemzi.

A *La Tène* időszakból egy római kori bennszülött település került elő, amely az M1 autópálya felé eső, a törökbálinti horgásztavat tápláló Hosszúréti-patak partját képező lankán több száz méter hosszan terül el. Ennek a telepnek ez idáig egy részét sikerült feltárni lekerekített sarkú téglalap alakú földbe mélyített házaival, kemencéivel, tárolóvermeivel. A vélhetőleg veterántelepítéssel létrejött telep leletanyaga utal az őslakosság romanizációs folyamatára. A falu objektumain, házaival túl egy pecsételt kerámiából álló sorozat emelendő ki, amely változatos motívumkinccsel és mennyiségével tűnik ki.

A római kor legjelentősebb emléke egy villagazdaság. A kőépületeket részben a kora római bennszülött telep felhagyott házaira, területére építették. Az épületeket már a késő római kortól kezdve jelentősen szétdúlták, köveit kitermelték, továbbá a szántás által nagyon erősen bolygatták. Az épületegyüttes visszabontott falain már a késő római újjáépítési periódust jelentő 4. századi kavicsos járósíntek találhatóak. A je-

lentősen roncsolt jelenségek ellenére rekonstruálható az épületegyüttes alaprajza, amely egy központi lakóépületből, a gazdaságot övező négyzetes kerítőfalból, valamint a kerítőfal belső oldalán és a főépület körül elhelyezkedő gazdasági épületekből áll. A gazdaság legalább egyszer átépített főépületének egy helyisége padlófűtéssel, egy másik falfűtéssel ellátott volt, fűtőkamrája az épület hátsó falához volt csatlakoztatva. Leégett tetőomladékának paticsmaradványai alapján a tető itáliai mintára lapos, 14–15°-os lejtésű volt. Bejárati portikuszt feltételezhető egy oszloptöredék alapján. Néhány helyen fehér alapon piros festésű falfestés- és stukkótöredékek jelentkeztek.

A tűzvészben megsemmisült villagazdaság pusztulási ideje két érintetlen éremkinccsel segítségével meghatározható. A leleteket egymástól néhány méternyire rejtették el, a gazdaság egyik melléképületének belsejében, egy-egy fal tövébe ásva. Szürke agyagfazékban helyezték el az érmeket, gondosan textilbe csomagolva.

Az első lelet 247 darab antoninianust tartalmazott, a második lelet még kibontatlan, de látszó érmei alapján ugyancsak ezüst antoninianusokat tartalmaz, tömege alapján az előzőnél nagyobb, talán 300–350 darabos mennyiségben. Az első lelet érmei III. Gordianus császárral (238–244) indulnak, záróveretei Gallienus császár (253–268) Kr. u. 260-ban vert érmei.

A villagazdaság környezetében talált nagyszámú római építészeti emlék és egyéb épületnyomok alapján biztosra vehető, hogy a lelőhelyen nem csupán egy villagazdaságról, hanem egy a patak partján hosszan elnyúló településről, vicusról lehet szó. Egy kivésett feliratú oltárkö és más szórványosan talált kőből faragott épületelemek – oszlopfő, konzol – alapján elképzelhető a területen egy jelentősebb kőépület, szentély léte.

A vizsgált terület egészét jellemzi, hogy a villagazdasághoz és a vicushoz tartozó kerítőfalak, és a kerítőfalakhoz tartozó árokrendszerek hálózák be. Az egymást derékszögben metsző falak rendszere, közel négyzetes háló a római kori területkitűzés, centuriatio maradványa.

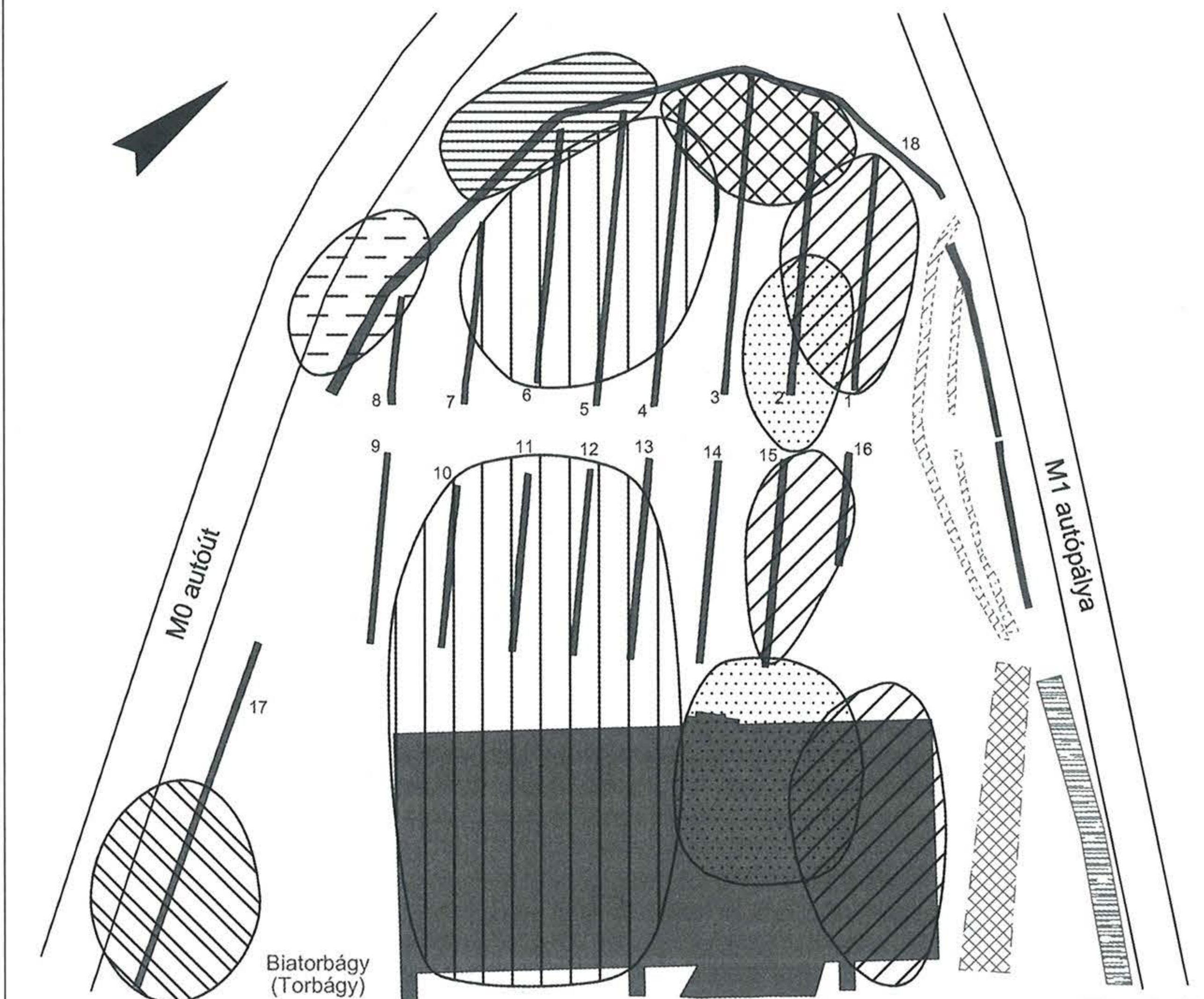
Több hektár nagyságú avar falu bontakozott ki a kelta telep mellett, csoportokba rendezett négyzet alakú házakkal, egyik sarkukban kődarabokból épített kemencékkel, közöttük tárolóvermekkel és a közöttük húzódó árokrendszerrel. A telep fő korszaka a Kr. u. 8–9. századra, a késő avar periódusra keltezhető. Az avarok látszólag a még látszó és használható római területkitűzés árokrendszerébe települtek be, valamint használatba vették a villagazdaság még látható romjait is, számos avar kori objektum került elő a villagazdaság területéről.

A középkort egyetlen 13. századi kerámiát tartalmazó kutatóárokban található objektum képviselte, amely azonban olyan területen van, ahova a hatástanulmány középkori telep létét jelezte.

MIKLÓSITY SZŐKE MIHÁLY

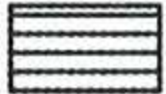

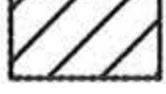
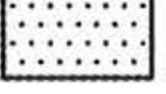
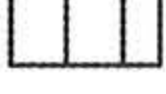

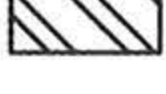

A kutatott terület régészeti súlypontjai (Előzetes vázlat)

Biatorbágy
(Torbágy)

Törökbálint

	Neolit telepjelenségek		Kora bronzkori telepjelenségek
	Római kori benszülött (eraviscus) telep		Római kor 2-4. század
	Avar-telep 8. század		Avar temető (2003 BTM feltárás)
	Középkor 13-14. század		Feltárt terület
	Közigazgatási határ		Eredeti patakmeder
	Eredeti iszaplerakó		Új iszaplerakó

